

PROGRAM "O UŚMIECH DZIECKA - PROMOCJA ZDROWIA I PROFILAKTYKA ZACHOWAŃ RYZYKOWNYCH U DZIECI I MŁODZIEŻY".

Stanisław Bobula – autor i koordynator merytoryczny programu

Głównym założeniem i celem programu jest wsparcie szkół w prowadzeniu systemowych i systematycznych działaniach na każdym z poziomów profilaktyki.

Aby to osiągnąć na warsztacie diagnostyczno-rozwojowym szkoły otrzymają propozycje wsparcia w działaniach na wszystkich poziomach profilaktyki, które mają charakter systemowy i prowadzą do systematycznej pracy.

Na poziomie profilaktyki uniwersalnej są to:

- **Dyscyplina w klasie (ład i harmonia) - kierowanie klasą.** Aby uczniowie z problemami w nauce, oraz problemami z koncentracją uwagi mieli szansę na efektywne uczenie się. Gdy przez chaos w klasie takiej szansy nie uczniowie z problemami nie mają, to automatycznie wchodzą w strefę zagrożenia zachowaniami ryzykownymi.
- **Motywowanie uczniów do nauki i pozytywnych zachowań.** Praca pozytywnymi postawami uczniów wobec nauki oraz zachowania zgodnego z zasadami zwiększa szansę na szkolny sukces, zaspokojenie potrzeb i zmniejsza ryzyko odrzucenia przez szkolną społeczność.
- **Nowoczesne metody nauczania.** Jeżeli metody stosowane przez nauczycieli są dostosowane do rozwoju poznawczego uczniów, potrafią zainteresować i wzbudzić chęć zdobywania wiedzy, co prowadzi do sukcesów szkolnych, zmniejsza to w znacznym stopniu ryzyko wystąpienia zachowań ryzykownych.
- **Współpraca z rodzicami** pozwala na stworzenie systemu wsparcia uczniów, w którym to nad czym pracuje się w szkole jest kontynuowane w domu rodzinnym. Dzięki takim oddziaływaniom szkoła może pomóc uczniom z problemami, czy w nauce, czy w zachowaniu. Także świadomi rodzice, budujący z dziećmi relacje budują w dziecku odporność profilaktyczną.
- **Szkoła wychowawców.** Wychowawcy klas to klucz do rozwoju zespołu klasowego. Dobrze poprowadzona klasa przez kolejne stadia rozwoju zespołu, to mniejsze ryzyko wystąpienia przemocy rówieśniczej, a większe prawdopodobieństwo budowania między uczniami relacji opierających się na empatii i zaufaniu. W takim środowisku bardzo dobrze funkcjonują uczniowie z problemami emocjonalnymi.
- **Praca z nastolatkiem.** Szczególnie w szkołach podstawowych, które nie były gimnazjami, ale także w liceach świadomość procesów neurobiologicznych zachodzących w okresie adolescencji jest bardzo niska. Zrozumienie nastolatka, tego co się z nim dzieje jest kluczem do zbudowania z nim relacji opierającej się na zrozumieniu i zaufaniu. Ufają dorosłym nastolatki przyjdą do dorosłych, kiedy zaczną doświadczać problemów i poproszą ich o wsparcie.
- **Profilaktyka uzależnień** na poziomie uniwersalnym to działania mające na celu budowanie relacji z uczniami, które wg badań są uznawane za podstawę odporności (resilience). Dlatego też kluczem oddziaływań na tym poziomie jest skupienie się na fundamentach uzależnień (samotności, odizolowania, braku kontaktu).

Na poziomie profilaktyki selektywnej są to:

- **Program nauki zachowania (PNZ)**, który wspiera uczniów mających cykliczne, lecz nie skrajne problemy z zachowaniem. ta grupa uczniów, to także "języczek uwagi", od którego zależy, czy w klasie będzie więcej pozytywnych czy negatywnych zachowań. Systematyczna i systemowa pomoc tym uczniom (program trwa dla jednego ucznia 6-8 tygodni) pomaga im wyjść ze strefy zagrożenia zachowaniami problemowymi.
- **Przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej.** Odpowiednia reakcja, gdy pojawia się przemoc rówieśnicza pomaga opanować problem, tak aby przemoc zatrzymać najszybciej, jak się to tylko da bez ryzyka dla uczniów doświadczających przemoc. Kluczem jest tutaj wiedza nt. przemocy rówieśniczej oraz metody pozwalające skutecznie reagować (np. metoda wspólnej sprawy oraz metoda bez obwiniania). Adekwatna reakcja pozwala zatrzymać przemoc oraz wyjść ze strefy zagrożenia zarówno osobom stosującym przemoc, jak i tym, którzy jej doświadczają.

Na poziomie profilaktyki wskazującej są to:

- **FAZ - funkcjonalna analiza zachowania** w przypadku uczniów przejawiających skrajne zachowania (agresja, wybuchy złości itp.). Dzięki takiej pracy łączącej obserwację lekcji ze spotkaniem z zespołem uczącym możemy wypracować skuteczny plan pracy z takimi uczniami i zmniejszyć ryzyko ich wykluczenia.
- **Praca z trudną klasą** - praca z całą klasą (znów połączenie obserwacji ze spotkaniem zespołu uczącego w danej klasie), która ma za zadanie zmniejszyć ilość zachowań naruszających zasady, tak aby w klasie osoby, które tego chcą mogły się uczyć, a nauczyciele mogli prowadzić lekcje. Pomoc całej klasie ma pomóc w budowaniu pozytywnych relacji oraz systemu zachęt to pozytywnych zachowań, tak aby uczniowie z tych klas a powrót zaczęli chętnie chodzić do szkoły.

Realizacja programu będzie opierać się zarówno na pracy szkoleniowo - warsztatowej z nauczycielami oraz na pracy łączącej obserwację lekcji ze spotkaniami zespołów uczących się i raportów z sugestiami do wprowadzania zmian w klasie. Dzięki takiemu modelowi pracy szkoły otrzymają wsparcie, jakiego w danym momencie oczekują. Wsparcie to będzie wynikało z analizy wyników warsztatu diagnostyczno-rozwojowego, ankiet pretestowych oraz rozmów z dyrektorami, pedagogami i psychologami szkolnymi. W związku z tym w części szkół działania będą obejmowały całe rady pedagogiczne, a w części grupy nauczycieli uczące dane klasy. Dzięki takim propozycjom mamy szansę na to, aby działania w ramach programu były adekwatne do potrzeb szkół i nauczycieli i wspierały ich w działaniach na wszystkich poziomach profilaktyki, w zależności, gdzie w danym momencie potrzebują wzmocnienia. Działania wspomaganie będą także obejmowały dyrektorów, pedagogów/psychologów szkolnych, rodziców oraz uczennice i uczniów.

Grupy docelowe objęte wspomaganie/formy wspomaganie:

- Nauczyciele - szkolenia, warsztaty, obserwacje lekcji/superwizje, konsultacje indywidualne
- Dyrektorzy szkół - coaching
- Pedagodzy - coaching, konsultacje indywidualnych przypadków
- Rodzice - pogadanki, warsztaty, indywidualne konsultacje
- Uczniowie - warsztaty w klasach, konsultacje indywidualne/coaching

Założenia organizacyjne:

1. Szkoły objęte są wspomaganiami przez 11 miesięcy (od maja do marca następnego roku szkolnego)
2. W każdej szkole w ramach wspomaganiania odbywają się szkolenia/warsztaty dla nauczycieli - średnio 15 godzin dydaktycznych na szkołę (przy radzie pedagogicznej powyżej 60 osób może to być 30 godzin dydaktycznych, a poniżej 10 osób może to być 10 godzin dydaktycznych - elastyczne wykorzystanie czasu będzie kluczem do adekwatnego wsparcia szkoły w zależności od wielkości grona pedagogicznego).
3. Koordynacja wspomaganiania obejmuje 14 godzin dydaktycznych miesięcznie. Koordynator prowadzi konsultacje telefoniczne oraz mailowe ze szkołami, organizuje zewnętrznych ekspertów (jeżeli zachodzi taka potrzeba), prowadzi warsztaty diagnostyczno-rozwojowe oraz podsumowujące projekt, prowadzi konsultacje, szkolenia i warsztaty, coaching, pogadanki, obserwacje lekcji/supervizje ze wszystkimi grupami docelowymi objętymi wspomaganianiem.
4. Opcjonalnie (jeżeli zajdzie taka potrzeba) istnieje możliwość stworzenia sieci nauczycieli objętych wspomaganianiem, których łączą zbliżone problemy.

Wskaźniki sukcesu

- Ewaluacja projektu w formie pretestu i posttestu
- Ewaluacja poszczególnych warsztatów i szkoleń
- Raporty z obserwacji lekcji
- Podsumowujący raport z obserwacji lekcji podsumowujący główne problemy wynikające z poszczególnych raportów z obserwacji lekcji - z wnioskami dla szkół i jako podstawa do wspomaganiania w kolejnych latach

Szkoły objęte wspomaganianiem:

- Wspomaganianie uwzględnia program wychowawczo-profilaktyczny szkoły (wraz z jego ewaluacją)
- Szkoły zgłaszają się do wspomaganiania dobrowolnie i uczestniczą w nim przez 11 miesięcy (maj - marzec następnego roku szkolnego). W razie konieczności możliwe jest przedłużenie wsparcia dla danej szkoły o kolejny rok.